

Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Sosyal Adalet Savunuculuğu Yetkinlikleri İle LGBTİ Bireylere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigating The Relation Between Social Work Student's Attitudes Towards LGBTI Individuals and Social Justice Advocates

Erdinç KALAYCI^a

^aAnkara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal, Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye

Öz

Bu araştırma sosyal hizmet öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transeksüel, İnterseks (LGBTİ) bireylere yönelik tutumlarını belirlemek ve ikisi arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma evrenini, Ankara'da bulunan ve araştırma için resmi izin alınan Ankara ve Başkent Üniversiteleri Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır (n=216). Evrenin tamamına ulaşılması amaçlandığı için örneklem belirlenmemiştir. Analizler sonucunda, Eşcinsellik Tutum Ölçeği puanı ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Tutum Ölçeğinin alt boyut (ölçek) puanları arasındaki ilişki bakıldığında, eşcinsellik tutum ölçeği puanı ile işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk, müracaatçı/toplum savunuculuğu, sosyal adalet savunuculuğu toplam puanları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir (p>0,05).

Abstract

This study is done to identify the attitudes of social work students towards LGBT individuals and to determine their levels of social justice advocacy skills and to analyse the relation between these attitudes. Ankara and Başkent Universities, which are located in Ankara and have official permission for research, constitute third and fourth grade social work students (n = 216). After analysis when the relationship between Homosexuality Attitude Scale score and subscales scores of Social Justice Advocacy Attitudes examined, there is no statistically significant relationship between homosexuality attitude scale scores and collaborative action, strengthening of the applicant, social / political advocacy, applicant / community advocacy, social justice advocacy total scores (p> 0,05).

Anahtar Sözcükler

adalet
eşcinsellik
sosyal adalet savunuculuğu
sosyal hizmet

Keywords

justice
homosexuality
social justice advocacy
social work

Extended Summary

Social justice is the creation of a common consensus on the fact that resources and possibilities in society are equally presented to all who exist in society, that is, society is equally shared by society (Tuncay ve Erbay, 2006; Sunal, 2011). The concept of social justice is often referred to as concepts of oppression, discrimination, inequality, oppression and oppression; the equal treatment of the individual, the assurance of the human rights of the individual, and the right to a fair enjoyment of opportunities in society (Keklik, 2010). Advocacy is one of the most important roles and ethical responsibilities of people who work with people. The individual needs to use their advocacy competencies to get rid of their existing problems and to develop the emotional and social life of the individual (Singh, Urbano, Haston, & McMahon, 2010).

Social justice advocacy refers to all the efforts made to create systematic and long-term change in the improvement and strengthening of disadvantaged groups from the social, economic and political fronts. Social justice advocacy includes inequalities and possible measures for disadvantaged or drifted groups from nationality, age, ethnicity, race and economic status, as well as inequalities based on gender stereotyping and sexual orientation (Klugman, 2010).

Social justice aims at an egalitarian principle. It is the goal of social justice to see everyone as a part of the whole, to overcome economic, social and social imbalances and inequality among the social classes that make up society. Social justice embraces these principles as well as the ideal of a society without sexual inequalities. Therefore; Social work, a profession group based on social justice, needs to fight against sexual inequalities.

Social work; is based on human rights and social justice. And in one discipline of these two components, it is one of the most important tasks of social workers to assume an advocacy role for inequalities involving homophobic and transphobic attitudes, pressure, prejudice and hate speech directed at all LGBTI individuals.

This study is done to identify attitudes of social work students towards LGBT individuals and to determine their levels of social justice advocacy skills and to analyse the relation between these attitudes.

Ankara and Başkent Universities, which are located in Ankara and have official permission for research, constitute third and fourth grade social work students ($n = 216$). The data were obtained from volunteers among the students by applying the full count method. Students who attend these classes are preferred because they have completed basic social work courses related to the research topic and have performed at least one field application.

In the research a questionnaire with three parts was used to collect data. In the first part, "Interview form" was applied to determine the socio-demographic characteristics of students. In the second part "Social Justice Advocacy Scale" which is translated into Turkish and validity and reliability proven by Serpen (2014) et al is used. In the third part "Attitudes Towards Homosexuals Scale" which is developed by Dogan et al (2006) is used.

After analysis when the relationship between homosexuality attitude scale scores and subscales scores of Social Justice Advocacy Attitudes examined, between homosexuality attitude scale scores and collaborative action, strengthening of the applicant, social / political advocacy, applicant / community advocacy, social justice advocacy total scores there is no statistically significant relationship ($p > 0,05$). It is found that homosexuality attitude scale mean score for students who participated in the study is $3,01 \pm 0,19$ (min= 2,21 , max= 3,91). There are no significant difference found between the means ($p > 0,05$) of homosexuality attitude scale scores of women and men who participated in the study.

Confirmation of the relationship between the hypothesis that constitutes the purpose of the research, that is, the students' attitudes towards social justice advocacy and attitudes towards LGBT individuals, may also be related to differences in attitudes and behaviors of individuals. Although individuals in this study have positive attitudes towards advocacy for social justice, this does not mean they are fully internalized or are a good advocate.

Another reason for not having a relationship between students' social justice competencies and their attitudes towards LGBT individuals can also be cultural influences. It should also not be overlooked that the pressures created by the society may have affected social workers and that the students may have internalized the discrimination against the slaughter which is different in society.

1. Giriş

İnan Hakları ve Evrensel Beyannamesi'nin (1948) ilk maddesinde de belirtildiği gibi bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar. Dolayısıyla; insan hakları ve kişinin sahip olduğu özgürlükler bakımından kişilere yapılan baskı ve ayrımcılığın hiç biri kabul edilmemektedir. Sosyal hizmet; insan hakları ve sosyal adalet ilkelerini temel alan sosyal değişimi destekleyen, insanların iyilik durumunun geliştirilmesi için insan ilişkilerinde problem çözmeyi, güçlendirmeyi ve özgürleştirmeyi amaçlayan ve bireylerin maruz kaldığı baskı ve ayrımcılığa karşı savunuculuk rolü üstlenen bir meslektir. Sosyal hizmet, kişilere yapılan bu baskı ve ayrımcılıkta, insan hakları ve sosyal adalet temeline dayandığı için önemli bir rol oynamaktadır.

Sosyal adalet, toplumdaki kaynakların ve olanakların, toplumda var olan herkese karşı eşit olarak sunulması yani toplum tarafından herkesin eşit bir paylaşım yapıldığı konusundan ortak bir fikir birliğinin oluşmasıdır (Tuncay ve Erbay, 2006; Sunal, 2011). Sosyal adalet kavramı çoğunlukla baskı, ayrımcılık, eşitsizlik, ezme ve ezilme gibi kavramlarla anılmakta; bireylere eşit davranma, bireylerin insani haklarının güvence altında olması ve toplumdaki imkanlardan adil bir şekilde yararlanma haklarının olduğu fikrinin oluşmasıdır (Keklik, 2010).

Savunuculuk, insan ile çalışan meslek elemanlarının en önemli rollerinden ve etik sorumluluklarından biridir (Singh, Urbano, Haston, & McMahan, 2010). Bireyin var olan sorunlarından kurtulması ve bireyin duygusal ve sosyal yaşamının geliştirilmesi için meslek elemanlarının savunuculuk yetkinliklerini kullanmaları gerekmektedir.

Sosyal adalet savunuculuğu ise, sosyal, ekonomik ve politik açılardan dezavantajlı grupların iyileştirilmesi ve güçlendirilmesinde sistemli ve uzun süreli değişim yaratmak için verilen çabaların tümünü belirtmektedir. Sosyal adalet savunuculuğu, milliyet, yaş, etnik köken, ırk ve ekonomik durumdan dezavantajlı olan veya bu duruma sürüklenen gruplara yönelik eşitsizlikleri ve mümkün olan tedbirleri konu edinmektedir ayrıca toplumsal cinsiyetin dışavurumu ve cinsel yönelime dayalı eşitsizlikleri de kapsamaktadır (Klugman, 2010).

Birey, aile ve toplulukların toplumda sosyal, ekonomik ve politik yönden eşitsizliklere maruz kaldığı durumlarda, her türlü gelişmelerinin engellenmemesi için sosyal adalet savunuculuğu devreye girmektedir. Toplumda dışlanan kesimin diğer bireylerle eşit olmasının sağlanması için sosyal savunuculuk bir araç olarak kullanılmaktadır (Ratts, 2009).

Sosyal adalet eşitlikçi bir anlayış ilkesini amaçlamaktadır. Herkesi bütünü bir parçası olarak görmek, toplumu oluşturan sosyal sınıflar arasındaki ekonomik, sosyal ve toplumsal dengesizliği ve eşitsizliği gidermek sosyal adaletin hedeflerindedir. Sosyal adalet bu ilkelerin yanında cinsel eşitsizliklerin olmadığı bir toplum idealini benimser. Dolayısıyla; sosyal adaleti temel alan bir meslek grubu olan sosyal hizmetin cinsel eşitsizliklere karşı mücadele etmesi gerekmektedir.

LGBTİ bireylere yönelik, toplumlarda farklı tepkiler ve yaklaşımlar söz konusudur. Her ne kadar bazı toplumlarda heteroseksüel olmayan cinsel yönelimlere karşı anlayış ve hoşgörü olsa da, birçok toplumda LGBTİ bireylere karşı ayrımcılık söz konusu olup bu bireylerin sağlıksız oldukları algısı toplum geneline yerleşmiş bir tabu olarak kabul edilmektedir (Güney ve ark., 2004). Dolayısıyla LGBTİ bireylere karşı olan önyargı ve ayrımcılık, çoğu toplumlarda önemli sorunlar olarak ortaya çıkmaktadır.

LGBTİ bireyler, toplumda yaşayan diğer bireylerin kültürel ve toplumsal kimliklerinden dolayı, bu bireyler tarafından baskı ve ayrımcılık türlerine hedef olabilmekte (Dworkin & Gutierrez, 1992; Pharr, 1988) ve etnisite, engellilik durumu, genç veya yaşlı olma, yoksul veya çalışan sınıfta yer alma, dini kimlik, aile kalıpları, fiziksel görünüş gibi farklı baskı ve ayrımcılık türleri ile de karşılaşabilmektedirler. Dolayısıyla, LGBTİ bireylerin hak savunuculuğu çok önemli bir hal almaktadır. Çünkü LGBTİ Bireyler de her türlü sosyal haklardan faydalanması gerekmektedir. Sosyal hakların temel amacı da toplumda sosyal adaletin sağlanmasıdır. Bir toplumda korunma altına alınan sosyal hakların tam anlamıyla sağlanmasının umulması, belki de en çok 'sosyal adalet'in gerçekleşmesi umuduyula ilgilidir.

Sosyal hizmetin çözüm odaklı yaklaşımı temel alması, çeşitli bireysel ve toplumsal olguları çözülmesi gereken sorunlar olarak algılamasına yol açmakta ve bu nedenle de bireysel ve toplumsal öğelerin olumsuz yönlerine bakma eğilimini ortaya çıkarmaktadır. Bireylerin ya da grupların güçlendirecek yönlerini değerlendirmeyi ve bunlara yönelik müdahale programlarını ve sosyal politika planlamalarını oluşturma bilgi ve becerilerini kazandırmayı hedefleyen sosyal hizmet, bu bağlamda bireylerin ya da grupların cinselliklerine de sorunlar bağlamında yaklaşmakta ve oluşabilecek eşitsizliklere çözüm odaklı bakış açısıyla yaklaşmaktadır (Yağcıoğlu, 2010).

Baskı ve ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet teori ve pratiği, homofobik ve heteroseksist normlarla oluşan cinsel eşitsizliklere karşı mücadele için yol gösterici olmaktadır (Yağcıoğlu, 2010).

NASW (2006) eşcinsel bireyler de dahil olmak üzere toplumda var olan cinsiyetlerin her birinin farklı bir çeşitliliği olduğunu ve bu bireylerin diğer insanlarla eşit saygı görmeleri gerektiğini vurgulamış, eşcinsel bireylere karşı yapılan baskı ve ayrımcılığın tüm toplumun iyilik haline zarar verdiği belirtmiştir. Ayrıca sosyal hizmet uzmanlarının, toplum tarafında ötekileştirilen ve ayrıştırılan bu bireylere karşı desteklerini ve savunuculuklarını azami düzeyde olması gerektiğinin gerekliliği de ifade edilmiştir.

2. Yöntem

Araştırmanın çalışma evrenini, Ankara’da bulunan ve resmi izin alınan Ankara ve Başkent Üniversiteleri üçüncü ve dördüncü sınıf sosyal hizmet bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Bu sınıflara devam eden öğrenciler araştırma konusu ile ilgili görülen temel sosyal hizmet derslerini tamamladıkları ve en az bir alan uygulaması yaptıkları için tercih edilmiştir. Araştırmanın verileri 2015-2016 öğrenim yılında, araştırmacılar tarafından geliştirilen sosyo-demografik bilgi formu ve Dean (2009) tarafından geliştirilen, Bayoğlu Serpen, Duyan ve Aldoğan (2014) tarafından Türkiye’de geçerlik güvenirlik çalışması yapılan “Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği” ile Doğan, Beştepe ve Eker (2006) tarafından geliştirilen geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmış “Eşcinsellik Tutum Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. Çalışmaya tam sayım yöntemi uygulanarak Ankara Üniversitesinden 140, Başkent Üniversitesinden 76 olmak üzere toplam 216 gönüllü öğrenci katılmıştır.

Araştırmada öğrencilerin sosyal adalet savunuculuğu yetkinliklerini ölçmek üzere geçerlik güvenirlik çalışması Bayoğlu Serpen ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan “Sosyal adalet savunuculuğu ölçeği” kullanılmış olup ölçek, Likert tipi 43 sorudan oluşmaktadır. Maddelerde tutumu ve davranışı ifade eden cümlelere kesinlikle doğru değil seçeneğine 1, kesinlikle doğru seçeneğine 7 verilerek değerlendirilmiştir. Ölçekten alınan yüksek puan olumlu tutumu ifade ederken, düşük puan ise olumsuz tutumu ifade etmektedir. Doğan ve arkadaşları (2006) tarafından geliştirilen “Eşcinsellik tutum ölçeği” ise, 56 sorudan oluşan Likert tipi bir ölçektir. Ölçekteki ifadelerden “kesinlikle katılmıyorum” 1 puan, “katılmıyorum” 2 puan, “fikrim yok” 3 puan, “katılıyorum” 4 puan, “tamamen katılıyorum” 5 puandır. Düşük puan olumlu tutumu, yüksek puan ise olumsuz tutumu göstermektedir.

Verilerin çözümlenmesinde SPSS 22,0 kullanılmıştır. Araştırma amacına uygun olarak niteliğine göre verilerin ortalama, standart sapma, yüzde değerleri belirlenmiştir. Cinsiyete bağlı farklılığın test edilebilmesi için t-testi kullanılmış, anlamlılık değerinin $p < 0,05$ olduğu durumlar istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. Öğrencilerin LGBTİ bireylerle yönelik tutumları ile sosyal adalet savunuculuğu ölçeklerine ilişkin ortalama puanları arasındaki farkın belirlenebilmesi için, korelasyon analizi testi uygulanmıştır.

3. Bulgular

Öğrencilere İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular

Araştırma kapsamına alınan öğrenciler ortalama $\bar{X}=22,11$ yaşında olup; %64,8’i kadın, %35,2’si erkektir. Öğrencilerin %64,8’i Ankara Üniversitesinde, %35,2’si Başkent Üniversitesi’nde eğitimlerini sürdürmektedir. %65,3’ü 3.sınıfa, %34,7’si ise 4. sınıfa devam etmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %60,6’sının büyükşehirde; %26,9’unun ilçede; %5,1’inin kasabada; %7,4’ünün ise köyde yaşamının büyük bölümünü geçirdiği belirlenmiştir.

Cinsiyete göre Eşcinsellik Tutum Ölçeğine Yönelik T-testi Sonuçları

Tablo 1. Cinsiyete göre eşcinsellik tutum ölçeği puanları arasındaki ilişki

	Kadın			Erkek			TOPLAM			t	p
	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S		
Eşcinsellik Tutum Ölçeği	140	3,02	0,16	76	2,99	3,91	216	3,01	0,19	0,994	0,321

Eşcinsellik tutum ölçeği toplam puanı cinsiyete göre değerlendirildiğinde; toplam ortalama puanın $\bar{X} = 3,01$ olduğu; kadınların ve erkeklerin eşcinsellik tutum ölçeği puanları arasında anlamlı farkın olmadığı ($p=0,321$) ancak, kadınların eşcinsellere yönelik tutum puanının ($\bar{X} = 3,02$), erkeklerden ($\bar{X} = 3,01$) biraz yüksek olduğu saptanmıştır.

Cinsiyete göre Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeğine Yönelik T-testi Sonuçları

Tablo 2. Cinsiyete göre sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları arasındaki ilişki

	Kadın			Erkek			TOPLAM			t	p
	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S		
İşbirlikçi Hareket	140	5,67	0,82	76	5,59	0,65	216	5,64	0,76	0,738	0,461
Müracaatçının Güçlendirilmesi	140	5,79	0,71	76	5,73	0,59	216	5,77	0,67	0,538	0,591
Sosyal/Politik Savunuculuk	140	4,86	0,69	76	5,74	0,59	216	4,84	0,69	0,485	0,628
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu	140	3,40	0,74	76	3,44	0,80	216	3,44	0,80	0,853	0,394
Sosyal Adalet Savunuculuğu Toplam	140	5,03	0,46	76	4,99	0,39	216	5,01	0,44	0,994	0,565

Ölçeğin işbirlikçi hareket alt ölçeği puanları değerlendirildiğinde; ortalama puanın $\bar{X} = 5,64$ olduğu, kadınların işbirlikçi hareket ortalama puanlarının ($\bar{X} = 5,67$) erkeklerin ortalama puanlarından ($\bar{X} = 5,59$) biraz yüksek olduğu, bununla birlikte kadın ve erkek katılımcıların işbirlikçi hareket ortalama puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$). Öğrencilerin işbirlikçi hareket alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, işbirlikçi tutumlarının olumlu yönde olduğunu göstermektedir.

Müracaatçının güçlendirilmesi alt ölçeği puanları değerlendirildiğinde; ortalama puanın $\bar{X} = 5,77$ olduğu ve bu ortalama puanın olumlu tutumu ifade ettiği söylenilebilmektedir. Kadınların ortalama puanın ($\bar{X} = 5,79$), erkeklerin puanından ($\bar{X} = 5,73$) biraz yüksek olduğu, ancak kadın ve erkek katılımcıların ortalama puanları arasında anlamlı farkın bulunmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$).

Sosyal/Politik Savunuculuk alt ölçeğinin puanlarına bakıldığında, ortalama puanın $\bar{X} = 4,84$ olduğu; kadınların ($\bar{X} = 4,86$) ve erkeklerin ($\bar{X} = 4,84$) ortalama puanlarının birbirine yakın olduğu, kadın ve erkek katılımcıların sosyal/politik savunuculuk ölçeği puanları arasındaki farkın anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$). Katılımcıların sosyal/politik savunuculuk alt ölçeğinden aldıkları ortalama puanın, olumlu ya da olumsuz bir tutum içinde olmadıklarını göstermektedir.

Katılımcıların müracaatçı/toplum savunuculuğu alt ölçeği puanları değerlendirildiğinde; ortalama puanın $\bar{X} = 3,44$ olarak bulunduğu; erkeklerin ortalama puanları ($\bar{X} = 3,44$) ile kadınların ortalama puanları ($\bar{X} = 3,29$) arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür ($p > 0,05$). Öğrencilerin müracaatçı/toplum savunuculuklarına yönelik tutumlarının düşük olduğu saptanmıştır.

Sosyal adalet savunuculuğu ölçeği toplam puanı cinsiyete göre değerlendirildiğinde ise; ortalama puanın $\bar{X} = 5,01$ olduğu; kadınların ve erkeklerin sosyal adalet savunuculuğu ölçeği puanları arasında anlamlı farkın olmadığı ($p > 0,05$), ancak kadınların sosyal adalet savunuculuğu yetkinliklerinin ($\bar{X} = 5,03$), erkeklerden ($\bar{X} = 5,01$) yüksek olduğu saptanmıştır.

LGBTİ Bireylere Yönelik Tutum ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Yetkinliği Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları

Tablo 3. Eşcinsellere yönelik tutum ile sosyal adalet savunuculuğu yetkinliği arasındaki ilişki

	Eşcinsellik tutum ölçeği puanları	
İşbirlikçi Hareket Alt Ölçeği Puanları	r	0,017
	p	0,808
Müracaatçının Güçlendirilmesi Alt Ölçeği Puanları	r	0,008
	p	0,910
Sosyal/Politik Savunuculuk Alt Ölçeği Puanları	r	0,014
	p	0,840
Müracaatçı/Toplum Savunuculuğu Alt Ölçeği Puanları	r	0,002
	p	0,840
Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği Toplam Puanları	r	0,031
	p	0,651

Eşcinsellik tutum ölçeği puanı ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Tutum Ölçeğinin alt ölçek (işbirlikçi hareket, müracaatçının güçlendirilmesi, sosyal/politik savunuculuk, müracaatçı/toplum savunuculuğu, sosyal adalet savunuculuğu)

puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

4. Tartışma

Yabancı ve Türkçe literatürde LGBTİ bireylere yönelik tutum ve sosyal adalet konuları ile ilgili üniversite öğrencileriyle yürütülen çalışmalara rastlanmasına rağmen, öğrencilerin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile LGBTİ bireylere yönelik tutumunu ilişkilendiren bir çalışma yok denecek kadar az olduğu görülmüştür.

Katılımcıların LGBTİ bireylere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılan eşcinsellik tutum ölçeğinin ortalama puanı $\bar{X} = 3,01$ 'dir. Katılımcıların ortalama puanlarına bakılacak olursa, homofobik olmadıkları söylenebilir. Bu araştırmanın aksine; Wisniewski ve Toomey (1987), Amerika'nın Ohio eyaletinde 127 sosyal hizmet uzmanı ile yaptıkları çalışmada homofobi ile ilgili önemli sonuçlara ulaşmıştır. Hudson ve Ricketts ölçeği ile katılımcıların homofobi düzeyinin belirlendiği çalışmada, sosyal hizmet uzmanlarının %31,0'ı homofobik bulunmuştur. Sosyal hizmet uzmanlarının LGBTİ bireylere yönelik tutumlarını araştıran en kapsamlı araştırma, Berkman ve Zinberg (1997) tarafından, Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'ne üye 187 heteroseksüel sosyal hizmet uzmanı ile yaptıkları çalışmadır. Wisniewski ve Toomey'nin yaptığı çalışmanın aksine, Berkman ve Zinberg sosyal hizmet uzmanlarının yalnızca %11,0'mın homofobik olduğunu bulgulamıştır. Sosyal hizmet bölümü öğrencileri ile yapılan bu çalışmada homofobi düzeyinin düşük çıkması, son yıllarda LGBTİ bireylerin haklarının daha fazla gündeme gelmesi ve bu durumun da doğrudan sosyal hizmet eğitiminde LGBTİ bireylere yönelik daha fazla yer verilmesi ile ortaya çıkmış olabileceği söylenebilir.

Decker (2013), sosyal adalet savunuculuğu ölçeğini kullanarak yaptığı çalışmasında, aralarında sosyal hizmet uzmanı ve psikologların olduğu klinik danışmanların sosyal adalet savunuculuğu eğitimi ile sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri arasında önemli ilişki olduğunu saptamıştır. Sosyal adaleti temel alan sosyal hizmet bölümü öğrencileri ile yapılan bu çalışmada ise öğrencilerin sosyal adalet savunuculuğu puanının bu çalışmayı desteklediği söylenebilir.

Bu çalışmada, sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile LGBTİ bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$). Elde edilen bu bulguların aksine, Van Soest (1996), Amerika'da sosyal hizmet bölümü olan iki okulda öğrencilerin tutumu ve davranışları üzerinde sosyal hizmet eğitiminin etkilerini araştırdığı çalışmada, öğrencilere sosyal adalet savunuculuğu ölçeğini uygulamış ve birinci sınıf öğrencilerinin gey ve lezbiyenlere yönelik tutumunun anlamlı olarak yüksek olduğunu saptamıştır. Ayrıca Van Soest (1996) alt ölçek boyutlarına baktığında öğrencilerin Afro-Amerikalılar ile gey ve lezbiyen bireylere yönelik yüksek savunuculuk davranışları gösterdiklerini belirtmiştir.

5. Sonuç

Toplumun her kesiminde cinsel yönelimi farklı olan bireylere rastlamak mümkündür. Yaşadıkları toplumda cinsel yönelimi farklı olan bireyler –baskı ve ayrımcılığa maruz kalma, fırsatlarda eşit bir şekilde yararlanamama, ötekileştirme gibi- birtakım sorunlara sahiptir. Bu sorunlar beraberinde cinsel eşitsizlikler problemini ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada sosyal hizmetin ilgi odağına giren sosyal adalet kavramı devreye girmektedir.

Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adaleti sağlamak için hak savunuculuğu yapmaları gerekmektedir. Dolayısıyla sosyal adalet ve hak savunuculuğu birbiriyle iç içe geçmiş iki kavramdır.

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin LGBTİ bireylere yönelik tutumları, sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile bu ikisi arasındaki ilişki incelenmiştir.

Öğrencilerin LGBTİ bireylere yönelik tutumları incelendiğinde; ortalama puanlarının $\bar{X}=3,01\pm 0,19$ olumlu ya da olumsuz bir tutumu açıklamadığı; öğrencilerin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri incelendiğinde; ortalama puanlarının yüksek olarak değerlendirilebileceği, yani katılımcıların sosyal adalet savunuculuğu yetkinliklerinin tam olarak yeterli olmamakla birlikte yeterli olmaya yakın bulunduğu söylenebilir.

Eşcinsellik tutum ölçeği puanları ile Sosyal Adalet Savunuculuğu Tutum Ölçeğinin alt boyut (ölçek) puanları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde; istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile LGBTİ bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin doğrulanamaması, bireylerin tutum ve davranışları arasındaki farklılıkla ilgili olabilir.

Araştırma sonucuna göre öğrenciler sosyal adalet savunuculuğu ile ilgili olumlu tutuma sahip olsalar da bu durum onu tam olarak içselleştirdiği ya da iyi bir savunucu olduğu anlamına gelmemektedir.

Ayrıca, öğrencilerin sosyal adalet savunuculuğu yetkinlikleri ile LGBTİ bireylere yönelik tutumları arasındaki ilişkinin bulunmamasının diğer bir nedeni de kültürel etkiler olabilir. Toplumsal baskılardan sosyal hizmet öğrencilerinin de etkilenmiş olabileceği ve öğrencilerin farklı olanlara karşı yapılan ayrımcılığı içselleştirmiş olabileceği de göz ardı edilmemelidir.

Araştırma uygulamasının yapıldığı öğrenci grubunun eğitim gördüğü sosyal hizmet bölümünün müfredatında doğrudan eşcinselliği ve LGBTİ bireyle sosyal hizmeti konu alan bir ders bulunmamaktadır. Sosyal hizmet öğrencilerinin LGBTİ bireyleri kabul eden ve psiko-sosyal yönden destekleyen mesleki davranışlar geliştirmeleri için müfredatlar güçlendirilmelidir.

Sosyal hizmet öğrencileri ve diğer yardım edici mesleklerin öğrencileri arasında, homofobik ve heteroseksist tutumları azaltıcı çeşitli eğitsel uygulamalar yapılmalı, eğitimlerin değerlendirildiği seçkisiz kontrol denemesi türündeki ampirik araştırmalara ağırlık verilmeli, özel eğitim, panel, seminer, atölye çalışması gibi etkinliklerin yanı sıra sosyal hizmet eğitiminin genelinde eşcinselliğe ilişkin bir vurgu yapılmalıdır. Öğrencilerin özelde eşcinselliğe genelde ise insani çeşitliliğe ilişkin kaygılarının ve çeşitli gereksinim gruplarıyla etkileşim kurma konusundaki çekingenliğinin azaltılmasına lisans eğitiminin başlangıcından itibaren çaba harcanmalıdır.

Homofobi, şiddet gibi küçük yaşlarda öğrenilen ve sınırı bulunmayan bir olgudur. Dolayısıyla, kültürel ve toplumsal tabular ve mitlerle gelişen homofobiyi önlemenin en önemli yollarından biri, bireyi küçük yaşlardan itibaren bilinçlendirmek ve bilgilendirmektir. Bireylerin homofobik düzeyini azaltmak, hatta homofobiyi önlemenin imkansız olmadığı, hem yetişkinler hem de gelecek kuşaklar için bu konuda eğitimi mümkün kılan programların ve sosyal politikaların oluşturulması gerektiği düşünülmektedir.

Sosyal hizmet insan ile çalışan bir meslek dalıdır. Sosyal hizmet uzmanları farklı müracaatçı grupları ile çalışması gerektiğinin bilincinde olmalıdır. Geleceğin sosyal hizmet uzmanı adayları olan sosyal hizmet öğrencilerinin toplumun her kesimindeki bireylere eşitlikçi ve ön yargısız bir tutum ile yaklaşması gerekmektedir.

6. Kaynaklar

- Bayoğlu Serpen, A., Duyan, V., Uğurluoğlu Aldoğan, E. (2014). Sosyal Adalet Savunuculuğu Ölçeği Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 25(1), 20-31.
- Berkman, C., Zinberg, G. (1997). Homophobia and heterosexism in social workers. *Social Work*, 42(4), 319-332.
- Dean, J. (2009). Quantifying social justice advocacy competency: Development of the social justice advocacy scale. Doctoral dissertation. Georgia State University, Atlanta.
- Decker, K. (2013). A Study of Relationships Between Counselor Education, Social Justice Advocacy Competency, and Likelihood to Advocate. Doctoral dissertation. Capella University, Minneapolis.
- Doğan, S., Doğan, M., Beştepe, E., Eker, E. (2008). Eşcinsellik Tutum Ölçeği Geliştirilmesi, Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması: Bir Ön Çalışma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9: 84-90.
- Dworkin, S. & Gutierrez, F. (1992). *Counseling gay men and lesbians: Journey to the end of the rainbow*. Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Güney, N., Kargı, E. & Çorbacı-Oruç, A. (2004). Üniversite öğrencilerinin eşcinsellik konusundaki görüşlerinin incelenmesi. <<http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/74/>> Erişim Tarihi: 20 Mart 2016.
- Keklik, İ. (2010). Psikolojik danışma alanının hak savunuculuğu bağlamında birey ötesi sorumlulukları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(33), 89-99.
- Klugman, Barbara (2010) "Is the Policy Win All? A Framework for Effective Social-Justice Advocacy," *The Foundation Review*: Vol. 2:Iss. 3, Article 9.
- National Association Of Social Workers (NASW). (2006). *Social work speaks*, 7th edition. NASW Press, Washington.
- Pharr, S. (1988). *Homophobia: A weapon of sexism*. Little Rock, AR: Chardon Press.
- Singh, A. A., Urbano, A., Haston, M., & McMahon, E. (2010). School counselors' strategies for social justice change: A grounded theory of what works in the real world. *Professional School Counseling*, 13(3), 135-145.
- Sunal, O. (2011). Sosyal politika: sosyal adalet açısından kuramsal bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(3), 283-305.
- Tuncay, T. & Erbay, E. (2006). Sosyal hizmetin temel hedefi: sosyal adalet, güçlendirmeyle retorikten pratiğe. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 17(1), 53-69.
- Van Soest, D. (1996). Impact of social work education on student attitudes and behaviors concerning oppression. *Journal of Social Work Education*, 32, 191-202.
- Wisniewski, J. & Toomey, B. (1987). Are social workers homophobic? *Social Work*, 32(5), 454-455.
- Yağcıoğlu, S. (2010). *Sosyal Hizmet Sempozyumu 2010: Sosyal kalkınma ve Sosyal Hizmet*. Alter Yayınları, Ankara. s.:317-324.